

O'ZBEK TILSHUNOSLIGIMIZDA IBORALARNING AHAMIYATI VA TUTGAN O'RNI

Mirzayeva Feruza Akramjon qizi
Izboskan tuman 2-son kasb-hunar maktabi
ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada o'zbek tilshunosligida iboralarning ahamiyati va o'rni o'rganilgan. Iboralar tilning muhim tarkibiy qismi bo'lib, mazmunli ifoda uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Tadqiqotda o'zbek tilshunosligida iboralarning o'rni bilan bog'liq izoh, kalit so'zlar, kirish so'zlari, usullari, natijalari, muhokamasi, xulosa va takliflari o'rganildi. Ushbu tadqiqot turli lingvistik elementlarni tahlil qilish orqali iboralarning ahamiyati va ularning o'zbek tilining umumiy tuzilishi va tushunilishiga qo'shgan hissasini yoritib beradi.

Kalit so'zlar: iboralar, o'zbek tilshunosligi, til tuzilishi, tushunish, lingvistik tahlil.

Annotation. This article explores the importance and role of phrases in Uzbek linguistics. Phrases are an important component of language and serve as the basis for meaningful expression. The study examined comments, keywords, introductions, methods, results, discussion, conclusions and suggestions related to the role of phrases in Uzbek linguistics. This study highlights the importance of expressions and their contribution to the general structure and understanding of the Uzbek language through the analysis of various linguistic elements.

Keywords: phrases, Uzbek linguistics, language structure, understanding, linguistic analysis.

Аннотация. В данной статье исследуется значение и место словосочетаний в узбекской лингвистике. Выражения являются важным компонентом языка и служат основой значимого выражения. В исследовании изучались аннотации, ключевые слова, введения, методы, результаты, обсуждение, выводы и предложения, связанные с местом выражений в узбекской лингвистике. Это исследование проливает свет на важность выражений и их вклад в общую структуру и понимание узбекского языка посредством анализа различных лингвистических элементов.

Ключевые слова: фразы, узбекская Лингвистика, структура языка, понимание, лингвистический анализ.

Til aloqa uchun ajoyib vosita bo'lib, uning murakkabligi ma'noni etkazish uchun birgalikda ishlaydigan turli xil tarkibiy qismlarda yaqqol namoyon bo'ladi. Tilning asosiy jihati bo'lgan iboralar har qanday tilning tuzilishi va tushunilishini

shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. O'zbek tilshunosligida iboralar samarali muloqot va tushunishni osonlashtirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqola o'zbek tilshunosligida iboralarning o'rnini izoh, usullar, natijalar, munozara, xulosa va takliflar orqali o'rganishga qaratilgan.

O'zbek tilshunosligida iboralarning ahamiyatini o'rganish maqsadida har tomonlama lingvistik tahlil o'tkazildi. Bunga rasmiy adabiyotlardan tortib kundalik suhbatlargacha bo'lgan O'zbekcha matnlar to'plami jalb qilingan. Matnlar umumiy va ixtisoslashgan iboralarning mavjudligi va ishlatilishi uchun tekshirildi. O'zbek tilidagi iboralarni aniqlash va tasniflash uchun til korpuslari va lingvistik ma'lumotlar bazalari kabi turli vositalardan foydalanildi.

3. Natijalar

O'zbek tilshunosligida iboralar aloqa va tilning tuzilishini tushunishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Iboralar-bu bitta birlik vazifasini bajaradigan va ma'lum bir ma'noni anglatadigan so'zlarning kombinatsiyasi. Ular mazmunli jumlar tuzish va o'zbek tilida turli tushunchalarni ifodalash uchun juda muhimdir.

1. Ma'nosi va konteksti: iboralar aniq ma'nolarni etkazishga va muloqotda kontekstni o'rnatishga yordam beradi. So'zlarni iboralarga birlashtirib, ma'ruzachilar alohida so'zlarning so'zma-so'z ma'nolaridan tashqariga chiqadigan murakkab fikrlarni ifoda etishlari mumkin. Iboralar nozik iboralarga imkon beradi va aniqroq muloqotni osonlashtiradi.

2. Grammatik tuzilish: iboralar o'zbek jumlarining grammatik tuzilishiga hissa qo'shadi. Ism iboralari, fe'l iboralari, predlogli iboralar va ergash gaplar kabi turli xil iboralar jumla ichida o'ziga xos grammatik funktsiyalarni bajaradi. Ular gapning predmeti, ob'ekti, harakati, joylashuvi, vaqti, uslubi va boshqa jihatlari haqida ma'lumot beradi.

3. Idiomatik iboralar: iboralar ko'pincha o'zbek tilida idiomatik iboralarni hosil qiladi. Bu alohida so'zlardan xulosa qilib bo'lmaydigan ma'noga ega so'zlarning kombinatsiyasi. Idiomatik iboralar tilning ajralmas qismidir va ularni tushunish ravonlik va madaniy malakaga erishish uchun juda muhimdir.

4. Stilistik elementlar: iboralar o'zbek tilidan foydalanishning stilistik jihatlarga yordam beradi. Ba'zi iboralar she'riy yoki ritorik maqsadlarda ishlatiladi, matnga yoki nutqqa go'zallik, urg'u yoki ishontirish qo'shiladi. Iboralar ma'lum bir ohangni yaratishi, hissiyotlarni uyg'otishi va muloqotning umumiy ta'sirini kuchaytirishi mumkin.

5. Kollokatsiyalar va sobit iboralar: O'zbekcha iboralarga odatda birgalikda ishlatiladigan kollokatsiyalar va sobit iboralar kiradi. Ushbu kombinatsiyalar vaqt o'tishi bilan odatiy holga aylandi va ona tilida so'zlashuvchilar tomonidan keng tan olindi. Bunday iboralarni o'rganish va ulardan foydalanish tabiiy va haqiqiy tildan foydalanishga yordam beradi.

6. Madaniy ahamiyati: iboralar o'zbek jamiyatining madaniy va tarixiy jihatlarini aks ettiradi. Ularda o'zbek madaniy merosi haqida tushuncha beruvchi an'analar, urf-odatlar, maqollar yoki folklorga havolalar bo'lishi mumkin. Madaniy ahamiyatga ega iboralarni tushunish va ulardan foydalanish madaniyatlararo muloqotdagi bo'shliqlarni bartaraf etishga yordam beradi.

Umuman olganda, o'zbek tilshunosligidagi iboralar mazmunli jummalarni tuzish, aniq ma'nolarni etkazish, madaniy nuanslarni ifodalash va muloqotni kuchaytirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Ular tilni turli kontekstlarda samarali tushunish va ulardan foydalanish uchun juda muhimdir.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, iboralar o'zbek tilshunosligida hamma joyda mavjud bo'lib, tilning barcha jabhalarini qamrab oladi. Iboralar so'zlar, idiomatik iboralar va sobit birikmalar birikmasidan iborat bo'lishi mumkin. Ular ma'ruzachilarga murakkab g'oyalarni lo'nda ifodalashga imkon beradigan ajralmas ma'no birliklari bo'lib xizmat qiladi. O'zbek tilidagi iboralar jumla shakllanishiga hissa qo'shadi, madaniy nuanslarni etkazadi va tilning umumiy ravonligini oshiradi. Bundan tashqari, iboralar idiomatik iboralar, metaforik til va she'riy shakllarda muhim rol o'ynaydi, o'zbek tiliga chuqurlik va boylik qo'shadi.

Ushbu tadqiqot natijalari o'zbek tilshunosligida iboralarning muhim rolini ta'kidlaydi. Iboralar ixcham tuzilmalar ichida o'ziga xos ma'nolarni qamrab olish orqali samarali aloqa vositasini taqdim etadi. Ular jumla tuzilmalarini ajratish, niyatlarni aniqlashtirish va O'zbekistonga xos madaniy va ijtimoiy jihatlarni etkazishda yordam beradi. Bundan tashqari, o'zbek tilidagi iboralar idiomatik iboralarning shakllanishiga yordam beradi, bu esa ma'ruzachilarga hissiyot va g'oyalarni yanada samarali ifoda etish imkonini beradi.

Xulosalar

Xulosa qilib aytganda, iboralar o'zbek tilshunosligining muhim tarkibiy qismi bo'lib, tilni tushunish va ifodalashda muhim rol o'ynaydi. Ular samarali muloqotni osonlashtiradi, madaniy nuanslarni etkazadi va ma'ruzachilarning umumiy lingvistik ravonligini oshiradi. Ushbu tadqiqotda olib borilgan tahlillar o'zbek tilida iboralarning keng tarqalganligi va ahamiyatini ko'rsatadi.

O'zbek tilshunosligidagi keyingi tadqiqotlar iboralarni semantik va sintaktik xususiyatlariga qarab turkumlash va tasniflashga qaratilishi kerak. Bundan tashqari, boshqa turkiy tillar bilan qiyosiy tadqiqotlar iboralarning ishlatilishidagi o'xshashlik va farqlar haqida tushuncha berishi mumkin. O'zbek tilidagi iboralarning tarixiy taraqqiyoti va evolyutsiyasini o'rganish ularning madaniy va lingvistik kelib chiqishini yoritib beradi. Bundan tashqari, ikkinchi tilni o'zlashtirishda iboralarning rolini o'rganish samarali til o'qitish metodologiyasini rivojlantirishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, iboralar o'zbek tilshunosligida juda katta ahamiyatga ega bo'lib, samarali muloqot va tilni tushunishga yordam beradigan muhim ma'no birliklari vazifasini bajaradi. O'zbek tilidagi iboralarning o'rni va ahamiyatini tushunish tilning murakkabligi va boyligini chuqurroq anglash imkonini beradi.

Adabiyotlar.

1. Жомонов Р. Сўз ўзлаштиришдаги асосий лисоний омиллар // Ўзбек тили ва адабиёти, 2014. –№ 5. 2. Арнольд И.В. Лексикология современного английского языка: учебное пособие. /2-е издание, переработанное. – Москва: ФЛИНТА: Наука, 2012. 3. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. /А.Мадвалиев тахрири остида. 5 жилдли. 2- жилд. М-ҳарфи. –Тошкент: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2006. 4. Эшонкулов Б. Ҳозирги ўзбек адабий тилида арабча луғавий ўзлашмаларнинг парадигматик ассимметрияга муносабати. Филол. фан. номз. дисс... автроеф. – Тошкент, 1996. 5. Абдуллаев Ф.А. Тил қандай ривожланади? – Тошкент: Фан, 1972